

«РЕФЛЕКСІЯ» ЯК ЗАПОРУКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СЛІДЧО-КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

КОПАНЧУК Володимир Олександрович - доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, місто Хмельницький

ОСМОЛЯН Віталій Анатолійович - кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри права, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, місто Хмельницький

КРАВЧУК Олег Вікторович - доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та процесу, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, місто Хмельницький

УДК 343.985 : 343.955
DOI 10.32782/NP. 2023.1.8

Авторы статьи излагают правовые основы и перспективы развития криминалистики, судебной психологии и уголовного процессуального права в свете правовой реформы в Украине. Рассматриваются особенности рефлексивной деятельности следователя (детектива) при проведении досудебного расследования уголовных правонарушений. Предоставляется на рассмотрение и обсуждение собственная (авторская) методология решения ряда проблемных ситуаций, которые могут возникнуть в практической деятельности работника правоохранительных органов Украины. Обосновывается необходимость эффективного сотрудничества работников правоохранительных органов, специалистов в области криминалистики и судебной психологии с целью качественного и объективного выполнения задач уголовного производства, соблюдения общих принципов уголовного процесса и улучшения инновационной политики Украины в целом. Авторами определен и предоставлен собственный перечень правовых позиций и техника возможного противостояния процессуально-правовым приемам и уловкам подследственного. Раскрывается значение и дается оценка этим новеллам в системе права, криминалистики, судебной психологии и

уголовного процесса в целом. Сделаны выводы и даны рекомендации относительно согласованного применения норм действующего законодательства в практической деятельности следователя, детектива и криминалиста. Обращено внимание на необходимость дальнейшего научного сотрудничества ученых, специалистов в области материального и процессуального права.

Ключевые слова: детектив, допрос, этапы, рефлексия, следователь, тактика, уголовный процесс, уголовное производство, криминалист, правоохранительные органы, психология.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій

Діяльність з розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень пов'язана з вирішенням завдань, що вимагають знання не тільки криміналістики, кримінального права та процесу, але й психології.

Вивченням психологічних закономірностей, що лежать в основі поведінки учасників кримінального судочинства, та розробкою психологічних рекомендацій, що використовуються у боротьбі зі злочинністю, займається криміналістика та судова

психологія. Проведений аналіз науково-теоретичної літератури показав, що вчені та практики (Тацій В.Я., Тертишник В.М., Погорецький М.А., Удалова Л.Д., Цимбал П.В. та інш.) неодноразово досліджували питання процесуально-правової діяльності працівників органів досудового розслідування в цілому та їх окремі аспекти зокрема. Проте розгляд рефлексійного аспекту діяльності слідчого (детектива) вимагає свого детального дослідження та аналізу, оскільки цей вид службової діяльності не уявляється можливим без суворого дотримання норм Конституції України та процедури законності. У цьому і полягає **актуальність** проблеми.

Мета статті — у цій статті ми поставили за мету розглянути окремі науково-практичні питання криміналістичної тактики та пов'язаної із нею психології досудового розслідування, які мали місце на практиці; розкрити авторську позицію в тлумаченні науково-теоретичних питань рефлексивної діяльності слідчого (детектива), а також окреслити правове вирішення питань, що виникають у практичній діяльності працівників органів досудового розслідування, експертів, криміналістів, психологів для якісного та об'єктивного виконання завдань кримінального провадження, дотриманні законності при встановленні обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, та, як наслідок, - покращити інноваційно-правову політику України взагалі.

Виклад основного матеріалу

З психологічної точки зору розслідування становить процес психічної взаємодії працівника органів досудового розслідування (слідчого, детектива, дізнавача) та учасників кримінального провадження. Провідна роль у ньому належить інтелектуальній діяльності слідчого (детектива), яка супроводжує та спрямовує його практичну поведінку.

Інтелектуальна праця слідчого знаходить найбільш узагальнений вираз у версіях та планах. Перше - є уявне відображення можливих дій злочинця та інших обставин,

з приводу яких ведеться розслідування. Друге - уявний відбиток власних дій слідчого (детектива), запланованих на з'ясування цих обставин та виконання інших завдань розслідування.

Вочевидь, що зміст плану розслідування визначається характером версій, хоча планування можливе й тоді, коли версій вже не існує, усі обставини кримінального провадження (справи) достовірно встановлені, але на слідчого (детектива) чекає ще більший обсяг роботи, у тому числі не пов'язаної з побудовою та перевіркою версій (наприклад, вчинення процесуальних дій та прийняття управлінських рішень, які направлені на відшкодування збитків, які завдані правопорушенням, систематизація матеріалів кримінального провадження та ознайомлення з ними учасників процесу, складання обвинувального акту, можливі профілактичні заходи та ін.)

У зв'язку з вище викладеним, ми наводимо авторське визначення планування як уявний процес, що визначає порядок, послідовність та очікувані результати майбутніх дій. З психологічної точки зору, планування майбутньої діяльності полягає в тому, що людина подумки намічає шляхи, способи, засоби та терміни виконання певних дій, які вирішують окремі завдання та призводять зрештою до досягнення поставленої мети. Таким чином, у процесі планування попередньо створюється діяльність в уявленнях, яка пізніше здійснюється у реальних діях.

Таким чином, планування - це передумова будь-якої свідомої діяльності, необхідна умова ефективної організації праці. Без планування неможливе й розслідування кримінальних правопорушень.

Проте далеко не всі дії, що намічаються, можуть плануватися. Незнайомі слідчому (детективу) діяльність, навіть якщо він щось уявляє чи припускає щодо неї, не планується. Так, якщо слідчий (детектив) не знайомий з технологією виробництва цегли, він позбавлений можливості планувати будь-які заходи, пов'язані з дослідженням у цій галузі. Не плануються також і добре засвоєні дії, що закріпилися в навичках та доведенні до свідомого автоматизму. Вони просто позначаються.

Однак дуже багато ситуацій складається таким чином, що майбутні дії відомі слідчому (детективу), але в них є елементи новизни та неясності, які необхідно обміркувати, намітити певне рішення, вибрати найкращий варіант поведінки, систему тактичних прийомів, пристосуватися до наявних умов та обставин. Чим менше майбутня діяльність забезпечена необхідними даними, чим більше прогалин в інформації про умови, у яких доведеться діяти слідчому (детективу), тим важче намітити конкретний план. У таких випадках доводиться передбачати більш загальні схеми, які допускають кілька варіантів дії залежно від обстановки, що склалася. У таких випадках може бути намічена загальна лінія поведінки – стратегія про те, щоб тактика окремих операцій та прийомів ставала зрозумілою та уточнювалася під час їх виконання у міру надходження інформації.

При цьому обов'язковою стороною психічної діяльності слідчого (детектива) є самоконтроль. Він полягає в тому, що слідчий (детектив), враховуючи мету та намічений план роботи, стежить за своїми діями та їх результатами, зіставляє їх з тим, що планувалося та передбачалося досягти, та на цій основі спрямовує свою діяльність. Зв'язок самоконтролю з регулюванням своїх дій базується на обліку та самообліку виконуваної роботи, стійкій увазі та спостереженні за її перебігом, своєчасній реакції на зміну ситуацій, допущенні помилки та небажані відхилення, систематичній оцінці отриманих результатів.

Контроль та самоконтроль забезпечується Конституцією України [1], Кримінальним кодексом України [2] та кримінальним процесуальним законодавством – Кримінальним процесуальним кодексом України [3], зокрема встановленим у ньому порядком провадження слідчих (розшукових) дій, оформлення протоколів. Деякі контрольні операції, безпосередньо включені до виконавчої діяльності, є тактичними прийомами слідчих (розшукових) дій (наприклад, криміналістичні правила зобов'язують під час обшуку чи огляду регулярно стежити за повнотою і ретельністю пошуків [4]).

Проте, поряд з такими безпосереднім (супроводжуваним) самоконтролем, здійс-

нюваним у ході слідчої (розшукової) дії, для його коригування необхідний самоконтроль як самостійна операція, що здійснюється для регулювання подальших дій. Ця розумова робота, тісно пов'язана з оцінкою доказів, повинна мати характер поточний (при осмисленні та оцінці матеріалів розслідування), періодичний (через певні проміжки часу з запобіжною метою) та епізодичний (після виконання вузлових завдань при зміні ситуацій та оперативної обстановки у справі). Зазначеним забезпечується ефективність практичної діяльності слідчого (детектива).

Зокрема, ми визначаємо критерії ефективності практичної дії як дії, ефективність якої охоплює всю сукупність позитивних ознак роботи, зокрема результативність (досягнення поставленої мети), продуктивність (максимальна кількість результатів праці), правильність (точність, відповідність встановленим приписам), надійність (висока ймовірність досягнення потрібних результатів цим способом) та, нарешті, економічність. Останнє, на наш погляд, дуже об'ємне поняття, що включає економію сил, коштів та, головне, часу.

Слідчим (детективом) по-різному може вирішуватися завдання, яке постало перед ним: в одному випадку потрібний результат досягається двома-трьома слідчими (розшуковими) діями, в іншому – завдяки величезній витраті енергії, допиту великої кількості людей, вивченню багатьох документів тощо. Вочевидь, другий шлях не є оптимальним за наявності першого, якщо досягнутий результат буде задовольняти та відповідати тим самим обов'язковим вимогам.

Досягнення максимальної ефективності як вихідна вимога слідчо-криміналістичної тактики передбачає детальне врахування всіх психологічних особливостей скоєного кримінального правопорушення, встановлення та дослідження аспектів та нюансів кримінальної справи, яка розслідується, осіб, як беруть у ній участь, процесуальної та оперативної обстановки, що складається на тому чи іншому етапі розслідування. Сукупність цих факторів визначає вибір належного способу дій та утворює поняття : «Тактична ситуація».

На нашу думку, тактичні ситуації можуть мати конфліктний чи безконфліктний характер.

Безконфліктна ситуація характеризується повним чи частковим збігом інтересів учасників взаємодії, відсутністю протиріч у цілях, до досягнення яких спрямовані їхні зусилля на цьому етапі розслідування. Таке становище складається, коли слідчий (детектив) має справу з сумлінним учасником процесу, готовим повідомити всі необхідні відомості або виконати необхідні дії (наприклад, впізнати об'єкт, що розшукується, видати необхідний документ). У цьому випадку основним тактичним завданням є збереження безконфліктного характеру відносин та надання посильної допомоги іншій стороні у виконанні зазначених дій (наприклад, пригадування забутих фактів, відшукання необхідної речі тощо).

Ситуації конфліктів різної діяльності та гостроти виникають тоді, коли між учасниками процесу складаються відносини суперництва та протидії. У ході розслідування такі відносини найчастіше складаються між слідчим (детективом), з одного боку, те недобросовісним зацікавленим у справі свідком або потерпілим, а також недобросовісним підозрюваним, який може бути винним – з іншого. Відомо, наприклад, що деякі помилково запідозрені чи притягнуті до кримінальної відповідальності люди обирають позицію (лінію поведінки), що утруднює встановлення істини, а інколи з тих чи інших мотивів свідомо заважають у цьому слідчому (детективу).

Для конфлікту типове таке становище, коли сторони не лише об'єктивно прагнуть до протилежних цілей, але й, знаючи про це, під час планування своїх дій враховують можливі дії протилежної сторони, взаємно створюють труднощі та перешкоди, щоб виграти.

Таким чином, ми вважаємо за доцільне у дослідженні конфліктів, властивих процесу розслідування, розрізняти дві сторони: зовнішню та внутрішню.

З зовнішньої сторони конфлікт становить реальне суперництво двох сил, своєрідну протидію один одному учасників справи.

З внутрішньої сторони конфлікт постає перед нами, по-перше, як певний взаємозв'язок суб'єктів, які приймають, повідомляють та використовують інформацію один про одного, і, по-друге, як двостороннє вирішення взаємопов'язаних та взаємовизначальних розумових завдань, що лежать в основі поведінки супротивників і спрямовують хід реальної боротьби.

Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, враховуючи можливість використання слідчим (детективом) тих чи інших способів та прийомів, намагається створити труднощі у їх застосуванні, ухилитися від відповідальності (приховати істину). У свою чергу, слідчий (детектив), враховуючи можливі способи скоєння та приховування правопорушення, намагається встановити факти, що приховуються, нейтралізувати опір зацікавлених осіб, забезпечити покарання винного.

Таким чином, учасник кожної сторони прагне міркувати за іншого. При цьому успіх залежить від повноти знань про свого суперника.

Щоб успішно, розумно та правомірно впливати на людей, потрібно знати та враховувати складні психічні закономірності, що визначають позицію учасників процесу, та насамперед тих, хто явно чи незримо протистоїть слідчому (детективу).

У психологічному аналізі конфліктних ситуацій розслідування на перший план висувається питання про те, як міркують та приймають рішення суперники. У психології така розумова робота позначається терміном «рефлексія», тобто роздум, пов'язаний з імітацією думок і дій супротивника та аналізом власних міркувань та висновків.

Рефлексія (від лат. reflexio – «повертаюся назад») – метод самоаналізу знань і вчинків, їх значень та меж [5].

Якщо слідчий (детектив) перевершує злочинця у рефлексії, він, відтворивши подумки хід його міркувань та їх результат, передбачить та ухвалить відповідні рішення щодо перешкоди в реалізації кримінально протиправних задумів і запобіганню дій злочинця, вчинить дії з його затримання. Але може статися і так, що правопорушник «переграє» слідчого (детектива) у цьому

«змагання», точніше та на вищому рівні імітуючи рішення свого супротивника.

Перевага у рефлексивних міркуваннях дозволяє слідчому (детективу) не лише передбачати поведінку свого суперника, регулюючи при цьому й свою власну поведінку, але й активно впливати на його роздуми, формуючи підстави у прийнятті бажаного для слідчого (детектива) рішення.

Для цього в типових ситуаціях можуть бути застосовані наступні методи (нами запропоновано авторське рішення зазначених ситуацій):

- формування у підслідного (також маються на увазі й інші особи, які протидіють слідчому) справжнього уявлення про обстановку та умови, у яких цій особі доведеться діяти, шляхом передачі інформації про реальні обставини, які здатні вплинути на неї необхідним для слідчого (детектива) чином. Наприклад, повідомлення підслідному, який перебуває на волі, про арешт співучасника з метою спонукати його до відмови від продовження кримінально протиправної діяльності;

- формування у підслідного помилкового уявлення про ті обставини, знання яких могли б призвести до небажаних для слідчого (детектива) рішень та дій. Тут мається на увазі залишення особи у необізнаному стані щодо наявних у слідчого (детектива) доказів чи, навпаки, створення перебільшеного уявлення щодо їх обсягу та процесуально-доказової ваги тощо.

- формування у підслідного цілей, які певною мірою, збігаючись з цілями слідчого (детектива), будуть спонукати особу до компромісних рішень та дій. Йдеться, наприклад, про спонукання до добровільного відшкодування завданих підозрюваним збитків;

- формування у підслідного таких цілей, спроба досягнення яких поставить його у невідгідне становище. Цей метод має характер пастки. Так, слідчий (детектив) опосередкованим шляхом формує намір, який може викрити винного в результаті його реалізації, наприклад, бажання передати повідомлення співучаснику (що призведе до видачі зв'язку з ним).

- спонукання підслідного до бажаного для слідчого (детектива) способу дій. На-

приклад, слідчий (детектив) свідомо «піддається» на певні хитрощі правопорушника, внаслідок чого той на деякий час закріплює вдалий образ дії, а слідчий (детектив) у вирішальний момент (при допиті, обшуку чи іншому заході) використовує це;

- формування у підслідного помилкового уявлення про цілі окремих дій слідчого (детектива). У цих випадках слідчий (детектив), здійснюючи ту чи іншу дію, створює у зацікавлених осіб враження, що робить він це нібито не з тією метою, яку переслідує насправді, завдяки чому справжня мета, не зустрічаючи на своєму шляху спротиву, досягається без перешкод;

- створення перешкод для правильної оцінки зацікавленими особами справжньої мети слідчого (детектива). Оскільки слідчий (детектив) не завжди може приховати від причетних до справи осіб свої наміри, то виконувати необхідні дії йому часом вигідніше таким чином, щоб висновок про їх цілі був багатозначним, допускав безліч тлумачень. Тоді протистояти всім можливим задумам слідчого (детектива) стає важко, а тому потрібна йому мета досягається легше, наприклад, відшуковуючи важливий для провадження документ, слідчий (детектив) оглядає та вилучає велику кількість різної документації;

- формування у зацікавлених осіб помилкового уявлення про непоінформованість слідчого (детектива) щодо справжніх цілей, які вони переслідують. Так, знаючи про інсценування крадіжки з проникненням зі складу, слідчий (детектив) вдає, що ні в чому не підозрює матеріально відповідальну особу та приймає її спроби направити розслідування хибним шляхом за щирю допомогу;

- формування у підслідного помилкового уявлення про непоінформованість слідчого (детектива) щодо помилковості висунутих пояснень та наданих доказів. Знаючи, наприклад, про фальшивість документа, який реабілітує особу правопорушника у певній ситуації, слідчий (детектив) вдає, що сприймає та оцінює його як справжній та «доброякісний»; це спонукає винного не вдаватися до інших хитрощів;

- формування у підслідного наміру скористатися невідгідними засобами протидії

розслідуванню. Так, маючи безперечні докази перебування підозрюваного на місці кримінального правопорушення, слідчий (детектив) не перешкоджає спробам винного створити собі уявне алібі або, маючи в своєму розпорядженні документ, що викриває, допускає знищення правопорушником його копій та використовує цей факт у відповідний момент.

У зазначених нами типових ситуаціях кожен із «партнерів» розглядає себе, оперативну обстановку та інформацію, що надходить, не тільки з власної точки зору, але й з точки зору свого «супротивника». Можна сказати, що тут діють начебто два слідчих (детективи): один – реальний, інший – той, який існує у свідомості підслідного. Перший прагне сформувати у підслідного бажане уявлення про себе, про свою обізнаність, задуми, цілі, обставини справи та наявні докази та таким чином направити його поведінку. До того ж прагнуть і протидіючі слідчому (детективу) особи. Тому виграє той, хто правильніше відображає реальну обстановку та оцінює наявну інформацію, глибше знає свого суперника, краще вловлює хід та результати його міркувань.

Протидія, яка здійснюється зацікавленими особами, з метою виграти поєдинок або не дати «перемогти» слідчому (детективу), може бути пасивною (ненадання допомоги, невиконання необхідних дій, неповідомлення запитуваних відомостей, невідача шуканих предметів, неявка за викликом, замовчування) чи активною (дача неправдивих відомостей, обман, приховування та знищення необхідних предметів, ухилення від явки, створення інсценувань та псеводоказів, підбурювання до повідомлення завідомо неправдивих свідчень, схиляння до непокори та прямий опір слідчому (детективу)).

Ми вважаємо, що для подолання протидії слідчому (детективу) необхідно досконало володіти технікою боротьби, маючи на увазі як методи, якими допустимо користуватися в процесі розслідування, так і нелояльні прийоми та хитрощі, яким потрібно вміти протистояти.

Вони зводяться до наступного (ми наводимо авторське бачення останніх на прикладі п'ятнадцяти можливих позицій):

1) зосередження та забезпечення переваги своїх сил та засобів для вирішального зіткнення. Стосовно слідчо-криміналістичної тактики це означає, наприклад, накопичення доказів, аргументів і контрдоказів для вирішального допиту;

2) роздроблення сил та засобів «супротивника». Це досягається, наприклад, розпалюванням конфлікту між співучасниками кримінального правопорушення;

3) створення умов, які ускладнюють досягнення цілей протилежній стороні та які полегшують реалізацію своїх планів. Так, шляхом відсторонення підозрюваного від посади обмежується його можливість перешкоджати розслідуванню;

4) використання сил та засобів «супротивника» у своїх цілях. Як слідує з практики, зокрема, значно полегшується розслідування, якщо слідчому (детективу) вдається скористатися аргументацією супротивника або перетворити його посібника на свого союзника, який буде активно допомагати у встановленні істини;

5) нанесення «удару» в найбільш уразливе чи найважливіше місце, наприклад встановлення помилковості та спростування основного аргументу захисту чи спонукання до дачі відвертих показань керівника злочинної групи;

6) створення резервів для заміни сил та засобів, що вибули з ладу. З цією метою слідчий (детектив) не пускає в хід усі наявні аргументи, а залишає «в запасі» певні докази, які можуть стати вирішальними в критичний момент;

7) попередження подій. Усе робити заздалегідь, поки це можливо чи не дуже важко, попереджати в усьому правопорушника – одне з основних правил слідчо-криміналістичної тактики. Наприклад, краще своєчасно закрити можливі канали збуту викраденого майна, ніж потім розшукувати це майно під час його реалізації;

8) ухилення від зіткнення у невігідних умовах при несприятливому співвідношенні сил та засобів. Іноді доцільно затримати проведення якоїсь слідчої (розшукової) дії до зручнішого моменту, ухилитися від дискусії через неповноту наявних даних, надати можливість висловитись підозрюваному, не вступаючи з ним у полеміку;

9) спонукання «супротивника» до дій у скрутній для нього обстановці при ослаблених силах. Так, позбавляючи правопорушника, який переховується, надійного придуку, слідчий (детектив) змушує його ховатися без документів, у ненадійних укриттях;

10) попередження «супротивника» про існування загрози застосування до нього небажаних йому процесуальних дій та пов'язаних із цим наслідків. Наприклад, попередження про застосування заходів процесуального примусу (приклади з практики підтверджують, що у багатьох випадках це виявляється ефективнішим засобом, ніж застосування таких заходів у дійсності);

11) збирання інформації про сили, засоби та плани «супротивника», а також приховування інформації та дезінформація, що призводять його до практичних помилок;

12) використання фактора раптовості та непередбачуваності «супротивника» до оборони. Несподіваність слідчих (розшукових) дій та інших заходів, раптовість пред'явлення доказів, захоплення зненацька вносять дезорганізацію в психічні процеси зацікавлених осіб та викликають недоцільні з їхньої точки зору вчинки. Іноді й навмисне нераціональний образ дій слідчого (детектива) може порушити розрахунки зацікавленої особи, збити її з пантелику;

13) застосування невідомих протилежній стороні методів та засобів. Знаючи, як протистояти прийомам та методам розслідування, підслідний губиться перед невідомими йому методами, незнайомими науково-технічними засобами;

14) синхронізація дій, одночасні «удари» за кількома напрямками. Це правило реалізується у процесі розслідування, наприклад, шляхом групового обшуку та затримання, одночасного допиту низки пов'язаних між собою осіб, паралельної перевірки низки суттєвих обставин провадження тощо;

15) вплив на моральну та емоційну сфери противника, що викликає невігідний для нього ефект, схиляє до відмови чи припинення небажаних для слідчого (детектива) дій, а також спонукає до належної поведінки.

Отже, вплив на психіку осіб, які беруть участь у справі, один із невід'ємних елемен-

тів діяльності слідчого (детектива). Теоретики і практики кримінального процесу та криміналістики часто обходять це мовчанням, а іноді навіть висловлюють думку про неприпустимість будь-якого психічного впливу з боку слідчого (детектива). З нашої точки зору, необґрунтованість такої позиції очевидна. Тому що слідчий (детектив) постійно впливає на людей своїми владними приписами, виховними заходами, засобами процесуального примусу. Без цього неможливе вирішення завдань кримінального провадження, які визначені законодавцем у статті 2 Кримінального процесуального кодексу України [3]. Складність, на нашу думку, полягає в тому, щоб визначити, які форми впливу припустимі, правомірні та які з них є проявом психічного насильства, що несумісне з принципами кримінального процесу.

Зважаючи на наявність недоліків у цій сфері процесуально-правової та криміналістичної діяльності вважаємо за актуальні подальші дослідження відповідної спрямованості, адже останні створюватимуть перспективи теоретичних та практичних напрацювань та сприятимуть розв'язанню проблемних питань на цьому напрямку.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст.141) (редакція станом на 01.01.2020) [Електронний ресурс] : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.12.2022).

2. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001,-№ 25-26, ст.131. (редакція станом на 05.01.2022) [Електронний ресурс] : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.12.2022).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13 ст.88. (редакція станом на 05.01.2022) [Електронний ресурс] : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.12.2022).

4. Копанчук В.О., Осмолян В.А., Туровець Ю.М. Особливості та основні етапи процесуально-правової оцінки судовими та

АНОТАЦІЯ

Автори статті викладають правові основи та перспективи розвитку криміналістики, судової психології та кримінального процесуального права в світлі правової реформи в Україні. Розглядаються особливості рефлексійної діяльності слідчого (детектива) при проведенні досудового розслідування кримінальних проваджень. Надається на розгляд та обговорення загалу власна (авторська) методологія вирішення ряду проблемних ситуацій, які можуть виникнути у практичній діяльності працівника правоохоронних органів України. Обґрунтовується необхідність ефективної співпраці працівників правоохоронних органів, спеціалістів у галузі криміналістики та судової психології з метою якісного та об'єктивного виконання завдань кримінального провадження, дотримання загальних засад кримінального процесу та покращення інноваційної політики України загалом. Авторами визначено та надано власний перелік правових позицій і техніка можливого протистояння процесуально-правовим прийомам та хитрощам підслідного. Розкривається значення та надається оцінка цим новелам в системі права, криміналістики, судової психології та кримінального процесу у цілому. Зроблені висновки та надані рекомендації щодо узгодженого застосування норм діючого законодавства у практичній діяльності слідчого, детектива та криміналіста. Привернуто увагу на необхідність подальшої наукової співпраці вчених, спеціалістів у галузі матеріального та процесуального права.

Ключові слова: детектив, допит, етапи, рефлексія, слідчий, тактика, кримінальний процес, кримінальне провадження, криміналіст, правоохоронні органи, психологія.

правоохоронними органами України висновку експерта / В.А. Осмолян // Науково-практичний журнал з проблем конституційного, цивільного, кримінального, екологічного та інших галузей права «Право. UA / Law.UA». № 1, 2022. – С.90-97.

5. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 12.12.2022).

**V. Kopanchuk, V. Osmolian, O. Kravchuk
«REFLECTION» AS A GUARANTEE
OF THE EFFECTIVENESS OF
INVESTIGATIVE AND FORENSIC
TACTICS IN THE IMPLEMENTATION
OF THE TASKS OF CRIMINAL
PROCEEDINGS**

The authors of the article present the legal foundations and prospects for the development of criminology, forensic psychology and criminal procedural law in the light of legal reform in Ukraine. Peculiarities of reflective activity of the investigator (detective) on conducting pre-trial investigation of criminal proceedings are considered. The author's own (author's) methodology for solving a number of problematic situations that may arise in the practical activities of a law enforcement officer of Ukraine is presented for consideration and discussion. The authors also justify the need for effective cooperation of law enforcement officers, specialists in the field of criminology and forensic psychology for the purpose of qualitative and objective performance of the tasks of criminal proceedings, compliance with the general principles of the criminal process and improvement of the innovative policy of Ukraine in general. The authors defined and provided their own list of legal positions and techniques for possible opposition to procedural and legal techniques and tricks of the subject. The significance and evaluation of these short stories in the system of law, criminology, forensic psychology and the criminal process as a whole is revealed. Conclusions were made and recommendations were given regarding the coordinated application of the norms of the current legislation in the practical activities of the investigator, detective and criminalist. Attention was drawn to the need for further scientific cooperation of scientists, specialists in the field of substantive and procedural law.

Key words: detective, interrogation, stages, reflection, investigator, tactics, criminal process, criminal proceedings, criminologist, law enforcement agencies, psychology.